

Érthelmes cél — érzelmi kötődés

73 JATE
KISZ
KLUB 83

Néhány kérdés bemutató után

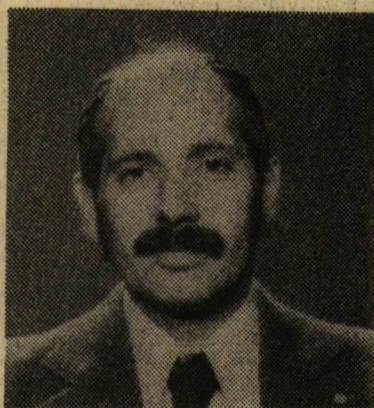
A KISZ Központi Bizottság impozáns épületének harmadik emeletén egy propagandaanyagoktól, folyóiratoktól roskadozó asztal mellett az agitációs és propaganda osztály vezetőjével, Ambrus Györggyel beszélgettünk. Vendéglátóm nem más, mint annak a híres Kerekes-Paál-Amb-rus-féle triónak az egyik tagja, amely annak idején okos lelkesedéssel harcolt a JATE-klub létrehozásáért, majd a klub alapítása után annak legfőbb szervezője, irányítója lett.

Köztudomású, hogy az 1970-es évek eleje a klubmozgalom fellendülésének korszaka volt. Sorra alakultak a kisebb-nagyobb ifjúsági-egyetemi klubok. Így a szegedi hallgatók részéről egyértelműen jelentkezett az igény egy egyetemi klub alapítására. Mégis: milyen indokkal sikerült az egyetem politikai, állami, gazdasági vezetését meggyőzni a klub létrehozásának szükségességéről?

Nézd, ez az egyetemi klubdolog nem úgy pattant ki, hogy néhányan gondoltunk egyet: csináljunk egy klubot! Tizenkét év alatt (1961-73-ig) két klub is megbukott előzőleg. Alapvetően azért nem lehetett sikeres egyik sem, mert egyfelől alkalmatlan volt a klubhelyiség, másrészt pedig a személyi feltételek sem voltak teljes mértékben kielégítők. (Ebbe természetesen magamat is beleérttem, ugyanis a második, a Liliom utcai klubot én vezettem.) A második bezárása után három évig klub nélkül maradt a hallgatóság. Nem jöhetett szóba újabb klubalapítási kísérlet. Majd '71 végén kedvező szél kezdett fújdogni az egyetemen, amit én elsősorban annak tulajdonítok, hogy három olyan ember került az egyetem élére, akikkel lehetett beszélni. Márta Ferenc volt a rektor, Serfőző Lajos a rektorhelyettes, akhez a kulturális ügyek tartoztak s akkoriban került oda a jelenlegi gazdasági igazgató, Balog István is. Márta Ferenc olyan politikai vezető volt, aki meg lehetett győzni arról, hogy a klub nem azért kell, hogy legyen, hol szorongassák egymást a fiúk és lányok. Hanem, mert ennek politikai jelentősége van. Ugyanis, ha azt akarjuk, hogy a KISZ-nek hatása legyen az egyetemi hallgatók körében, akkor ahhoz feltételeket is kell teremtenünk, és egyik ilyen feltétel volt a klub. Hogy mennyire kedvező pillanatban jöttünk elő ezzel a klubüggyel, azt az is bizonyítja, hogy a '70-es évek elejére az egyetemi KISZ- és kulturális élet egészen fellendült: nagyon jól menő építőtáborokat szervezett a KISZ-bizottság, nagyon jó volt az egyetemi színpad is, és életképes énekkar és tánc-csoport működött. Akkoriban összeszámoltam, hogy a 2000 hallgató közül 200-an vannak, akik tevékenyen, alkotó módon foglalkoznak a kultúrával: énekelnek, táncolnak, színjátszanak, rendeznek, dramatizálnak stb. Ez a hallgatók 10%-a volt! En az egész klub körüli mozgalmat egy általános fellendülés részének tekintem.

Tény, hogy a hallgatók tizennégyezer óra társadalmi munkát végeztek a klub építésekor. Azt is tudjuk, hogy erre a munkára már eleve számítottak is a szervezők. Honnan volt a garancia arra, hogy sikerül ekkora munkára buzdítani a hallgatókat?

Miután elnyertük az egyetemi vezetőség anyagi és erkölcsi támogatását egy újabb klub létrehozására, megindult a helykeresés. Sok lehetőség nem volt. Elég hamar kiderült, hogy a jelenlegi hely az egyetlen, ahol egy épkezláb, a mi fogalmaink szerint jó adottságokkal rendelkező klubot létre lehet hozni. Elkezdődött a tervezgetés. A helyiség eredeti állapotában valamikor normális pince volt, később az 50-es években átalakították légópincének, ami azért volt nagy probléma nekünk, mert ez a légópince-átalakítás

1-2 méter vastag falakat eredményezett, cementhabarcsba ágyazva. Sok műszaki ember egyszerűen azt mondta, nem leszünk képesek szétverni ezeket. Körbejártuk a várost, megbeszél-tük a tervező vállalat KISZ-eseivel, hogy társadalmi munká-ban elkészítik a terveket. Amikor ezek a tervek nagyjából rendelkezésre álltak, nekiláttunk költségvetést csinálni. Kiderült, hogy a költségeket csak akkor tudjuk összehozni, ha jelentős mértékben, például társadalmi munkával csökkentjük a kiadásokat.

Társadalmi munkára azonban nemcsak emiatt volt szükség. Egy sor olyan munkafolyamata is volt az építkezésnek, amit ki-zárólag társadalmi munkával lehetett elvégezni. A vállalatok egyszerűen nem voltak hajlandók föl vállalni például a cement-habarcsba ágyazott falak kibontá-sát, a téglák megtisztítását stb.

Mi úgy gondoltuk, hogy ha egy ilyen értelmes célt és belátha-tó célt — mert nem arról volt szó, hogy elkezdjük a munkát szeptemberben és, mondjuk, öt év múlva lesz belőle valami — tűzünk a hallgatók elé, akkor nem fogunk szégyenben marad-ni, akkor lesz ember, aki ezt megcsinálja. A tervek ismeretében nekiláttunk a bontásnak. Az egyetem mindig biztosította a szakmai vezetéket, mi pedig be-osztottuk precízen, óráról órára, a jelentkező társadalmi munká-sokat, hogy ki, mikor és mit csinál. Az akkori alaprajzot ki-nagyítottuk, A/1 plakátneretben, és az mindig az egyetem forgal-masabb helyén volt kirakva. Minden héten pirossal bejelöl-tük a haladást. Így minden hall-gató nyomon követhette a munká-t. Ennek két nagy előnye volt: az egyik, hogy az emberek hét-ről hétre láthatták, mennyire jut-nak közelebb a végéhez, másfe-lől pedig az, hogy mivel minden héten más-más kar dolgozott, ki-alakult egy olyan „na majd mi megmutatjuk” című dolog, ami fokozta a munkakedvet.

És még egy nagyon fontos: a 40 tagú KISZ-bizottság, Vastagh Pálival, a titkárral az élen, ott dolgozott a hallgatók között lenn a pincében, napról napra, hét-ről hétre. Azt hiszem, ez óriási ütőkártya volt.

Hogy haladt a munka?

Kora őszől kezdődött el a bontás és tétre már helyreporoz-tuk az egészet. Ezzel a társadal-mi munka be is fejeződött, jöt-ték a profik, s gyakorlatilag fél év alatt kész lett a klub.

Az, hogy a klub társadalmi munkában készült, az elmondot-takon túl még, azért is volt óriá-si jelentőségű, mert érzelmi kö-tődés alakult ki a hallgatók ré-széről a klub iránt. Tudtuk, ha nem vagyunk nagyon ügyetlenek, nem lesz gondunk arra, ki jön a klubba; s azt is tudtuk, az átlá-gos egyetemi hallgatónál job-ban fognak rá vigyázni. Ha jól tudom, még ma is azzal a beren-dezéssel üzemel, mint amivel indult.

Mi a véleményed: ma len-ne-e garancia ilyen fantasztikus méretű összefogásra?

— Én nem hiszek abban, hogy tíz évvel ezelőtt más emberek jártak az egyetemre, mint ma; ma legfeljebb felkészültebben kerülnek be az egyetemre. A kö-

rülmények miatt szerintem oko-sabbak, igényesebbek, szélesebb látókörűek, mint mi voltunk an-nak idején. Ha értelmes, konkrét célt adunk nekik, olyat, amiben ők is érdekeltek, akkor egészen biztos, hogy lenne rá garancia.

Melyik klubformát tartod helyesebbnek, hasznosabbnak: a műsorszolgáltató jellegűt vagy egy más, kötetlenebb formát?

— A klub jellege attól függ, hogy kik csinálják és kiknek. Nem lehet meghatározni, egy klub műsorszolgáltató vagy angol típusú legyen-e. Nem lehet pontokba szedve megtervezni. Ez mindig az adott helyzettől, és az igényektől függ.

Nekünk, akkor az volt az el-képzelésünk, hogy a klub egy-szerűen egy művelődési centrum, ahova be kell csalogatni az em-bereket, adni kell nekik valami mást: s olyat, amit esetleg csak itt kap meg; ily módon a klub szelleme kisugárzik, s újabb em-bereket vonz.

Ha most nagyon politikusan akarok fogalmazni, nekünk akkor az volt az alapállásunk: van 2000 egyetemista, ezek eltöltenek itt az egyetemen öt évet. Hogy ők öt év múltán milyen emberként távoznak, azt erősen befolyásol-ják az oktatók, a mozgalmi élet színterei: a párt-, a KISZ-, és a szakszervezet; az egyetemi lap és a klub is! Ez volt az alapállás. Ez határozta meg, hogy mit ho-zunk be a klubba és mit nem.

Ha megvalósítottad elképze-léseidet, mégis miért mentél el Szegedről?

— Lehetséges, hogy egy idő után mindenképpen eljöttem vol-na, hisz ezt a „szakmát” öröklé nem lehet csinálni. Bár ezt em-bere válogatja. Talán az is el-képzelhető lett volna, hogy kitá-lálók újabb dolgokat, és eset-leg meg tudtam volna újulni. Ez végül is nem derült ki, mert lehetetlen helyzetet teremtettek számomra. El kellett jönnöm, jönnünk nem volt mese. Olyan szituációt teremtettek, hogy a tisztességes megoldás csak az le-hetett, ha felmondok...

Így köszönték meg az ad-digi munkádat?

— Nem azért nem teljesen ez volt a köszönet, mert én, amíg az egyetemen voltam megkap-tam a „Szocialista Kulturári” kitüntetést, a fizetésemre sem panaszkodhattam. Jutalmakban, KISZ-kitüntetésekben részesítet-tek. Nem állítom azt, hogy éve-ken keresztül teljes elismerés nélkül, meg nem értés mellett dolgoztunk.

Hogy hol szakadt el a húr? Azóta is sokat gondolkodtam raj-ta, de nem tudom megállapítani. Sokat beszélgettünk erről Paál Istivel, aki jelenleg a Szolnoki Szigligeti Színház főrendezője, és Kerekesrel is, de igazán meggyő-ző magyarázatot egyikünk sem tudott találni. Talán túl jól men-ték a dolgok... Sokan a sike-rünk láttán úgy kezdték el gon-dolkodni, hogy mit is lehetne ezektől tanulni. De biztos vagyok abban, hogy voltak olyanok is, akik azon kezdtek törni a fejü-ket, hogyan lehetne elgáncsolni ezeket a „fickókat”, akik felka-varták itt az állóvizet és bebi-zonyították, hogy nemcsak pénz kérdése a kultúra. (Sokkal kisebb pénzügyi lehetőségeink voltak a többi városi klubhoz képest, akiknek persze fele annyira sem sikerült megmozgat-ni az embereket. Az más kérdés, hogy mi mennyit dolgoztunk; ál-talában reggel 9-től éjfélig vagy tovább...) Azt hiszem, mindannyian szíve-sen gondolkunk vissza ezekre az évekre, de az, ahogyan eljöttünk, nagyon megkeserítette mindany-nyunk száját ízet.

Köszönöm a beszélgetést, s talán még a klubban is találko-zunk, Szegeden!

KÁRPÁTI JUDIT

Kroetz: Meier című darabja a JATE- klubban

Elkeserítően sívár és le-hangoló hétköznapjaival szinte sokkol bennünket, nézőket, a Meier család.

Bár a Kroetz által felállí-tott családmódel tipikusan nyu-gat-európai — az Apa betanított munkás, az Anya htb., a Fiú önmagát kereső-kutató tizen-éves munkanélküli —, minden-napi gondjait, létformájuk könnyedén transzponálható hazai viszonyainkra. Ismerős az 55 m2-es panellakás, ismerősök a bútor-darabok, a használati tárgyak, a gondolatok és a gesztusok. Jól-lehet a teljesítményrendszer, ilyen lélekölő és elembertelenítő módja nálunk ismeretlen, az egész napl hajtás után tévé elé roskadó vagy rögvést ágyba zu-hanó Meier mégis ismerősünk. A különbség talán annyi, hogy az Anya nálunk nem htb., rendsze-rint 6 is munkavállaló. Am így még annyi sem jut a családra, az élni tudásra, a szeretetre mint Meieréknél. S a dráma sem olyan látványos nálunk, mint amott, de azért dráma. Egy sorvasztóbb, lassúbb változatát élük meg a hő-sök.

Alighanem e közös és mégis eltérő vonások készítették Árkosi Árpádot arra, hogy színre vigye Franz Xavier Kroetz népszínjáté-kát a szolnoki Szobaszínház mű-vészeinek közreműködésével. Ár-kosi Árpád mostani Kroetz-ren-dezése eddigi talán legjobb mun-kája. A játék irányításában és a színészvezetésben kitűnően ötvözi amatőr színházi múltjának egész-séges és autentikus stílusjegyeit meg a profi színház feltétlen „kelleit”. A színészek játéka abszolút puritán és hétköznapi — Ottó: Kovács Lajos, Martha: Baj-csy Mária, Ludwig: Tóth József — és épp ettől hiteles. A díszlet — Antal Csaba tökéletes panel-lakás-mása — egyfelől jól láttatja a bezártságot, jól érzékelteti a benne élők egymásra utaltsá-gát, másfelől alkalmas játéktér minden funkcionális zsúfoltsága ellenére is.

Kroetz népszínjátéka szá-munkra figyelmeztetés. A ma még tizenéves generációnak mu-tatja meg, hogyan nem szabad élnie, milyen életformát nem sza-bad másolni. Epp ezért furcsa az előadás megtekintésének kor-határhoz kötése (csak 18 éven felüliek nézhetik meg!), s a je-gyek árának igen magas volta (egy jegy 80,— Ft). Így épp azok maradnak le az előadásról, akik-nek szól a figyelmeztetés. Noha, mindenkit megérint a darab, aki látja.

Árkosi Árpád Szegedről szerződött Szolnokra. Ma — épp úgy mint a '70-es évek elején — Paál István munkatársa, akivel együtt a már-már legendás híró Szegedi Egyetemi Színpad tagjai voltak. Így Árkosi Árpád életé-ben is fontos szerepe volt a JA-TE-klubnak, illetve az ott mű-ködő egyetemi színjátszó csoport-nak, melynek Paál István Szeged-ről történt távozása után vezető-jé volt. Évekkel később amatőr-

ként a Szegedi Nemzeti Színház rendezője lett. Ma Szolnokon él és dolgozik.

Legutóbbi munkájának sze-gedi bemutatójakor kérdezte meg a Szegedi Egyetem, milyen volt egykor a JATE-klub Árkosi Ár-pád szerint?

— Milyen volt? Hát egészen más, mint 1980-ban, mikor még lejártam oda. Öntevékeny alko-tói forma volt, a közös szórako-ztatás és szórakozás színhelye. Na-gyon izgalmas filmklubbal, szin-házi körrel, táncházzal.

S mivé vált később?

— Jól fizetett profi műsorok bemutatóhelyévé lett. Egy pasz-szív állapot következett be: a bérleti díj ellenében a klub ki-szolgálja tagjait. A klubtag szimpla befogadó, nem aktív résztvevő. Nincs semmiféle közös alkotó tevékenysége, nincsenek al-kotói közösségek. A szabad idő efféle kitöltése már a múlté. Vé-gé a közös szórakozásnak is; ma előadások váltják egymást.

Feltehetően az igények ala-kították át így a klub profilját...

— Meglehet, hogy ez valóban nemzedéki kérdés is. Sőt, nyilván a klubtagok újkéletű elvárása változtatta meg így a dolgokat. De az öntevékeny formák elsor-vadása talán azzal is magyaráz-ható, hogy ma elsősorban olyan műsorokat kell csinálni, ami pénz hoz.

Vagyis nem ilyen az ideá-lis klub?

— Nem. A régi — az indulá-skor megvalósított működési for-mát tartom jónak és értelmesnek.

Árkosi Árpád eddigi élet-útját végigtekintve mondhatjuk, Szolnokon harmadszor kezdte új-ra életét. Miskolcra annak ide-jén eljött Szegedre, hogy a dip-lomájának és képzettségének megfelelő állást kapjon. Későbbi vezetőállását cserélte fel a Sze-gedi Nemzeti Színház rendezői státuszával. Amatőrből profivá lett. Innen ment aztán Szolnok-ra, Volt értelme a háromszori újrakezdésnek?

— Sajátos, de éppen a profi színházbeli működésem óta ötlött fel bennem, volt-e, van-e vala-minek is értelme. Az amatőr múltból hozott hit és akarat itt megbicsaklott, s talán csak a ben-nem erendően meglevő faragt-z-mus tart még ma is profik közt.

Mi lehet ennek az oka?

— A mai műsorpolitikai törek-vések és egyáltalán, a színháznak mint intézménynek a mai struk-túrája, működése egészen más mint az én elképzelésem a szín-házról, annak céljairól és saját munkámról.

Egészen furcsa ezt az orszá-g egyik legjobb színházában alkotó rendezőtől hallani. Ott, ahol Paál István a főrendező...

— Valóban. Optimális helyzet-ben érzekem el oda, hogy fel-tegyem magamnak a kérdést: ér-demes-e és hogyan tovább?

S hogyan tovább?

— A színház mint intézmény — véleményem szerint — nem felel meg a kor követelményei-nek. Gondolok itt az elavult tűz-rendészeti előírásoktól a próba-beosztásokon át a színházi jegyek áráig, mindenre. Emellett, úgy ta-pasztalom, indokolatlanul mere-vető művészetpolitikai elvek ha-tározzák meg a munkánkat. Mindez együtt gondolkodóba ejt, s bármennyit is foglalkozom ez-zel, egyértelmű választ a feltett kérdésre még magamnak sem tu-dok adni.

G. R.